

ASIA**Syyteoikeuden vanhentuminen****KANTELU**

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 7.11.2014 saapuneessa kantelussa ja 30.12.2014 saapuneessa lisäkirjoituksessa arvostellut käräjäoikeuden menettelyä. Kantelijan mukaan käräjäoikeus ei ole antanut haastetta tiedoksi vastaajille ennen syyteoikeuden vanhentumista, vaikka kantelija on haastehakemuksessaan erikseen ilmoittanut, että haaste tulisi saattaa vastaajien tiedoksi ennen vanhentumisajan päättymistä. Haastehakemuksen vireille tullessa aikaa vanhentumisajan päättymiseen on ollut alle kuukausi.

SELVITYS

Käräjäoikeuden laamanni A on antanut asiassa lausunnon, johon on liitetty käräjätuomari B:n selvitys. Koska kanteluasiakirjoista on käynyt ilmi, että asia on tullut vireille poliisilaitoksella vuonna 2012, asiassa on hankittu myös Poliisihallituksen ja poliisilaitoksen lausunnot sekä tutkinnanjohtaja, rikoskomisario C:n selvitys. Jäljennökset mainituista asiakirjoista lähetetään kantelijalle tiedoksi tämän päätöksen liitteinä.

Muun ohella käytettävissäni on ollut poliisilaitoksen 23.7.2014 tekemä tutkinnan päätös.

RATKAISU

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Käräjäoikeuden menettely

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 7 luvun 5 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen on haastetta antamatta heti hylättävä kanne tuomiolla, jos asianomistajan vaatimus on selvästi perusteeton. Mainitun luvun 6 §:n 1 momentin mukaan jollei kannetta ole 5 §:n mukaisesti hylätty, tuomioistuimen on viipymättä annettava haaste.

Hankitun selvityksen mukaan asia on tullut käräjäoikeudessa vireille 1.8.2014. Syyteoikeus on vanhentunut 28.8.2014. Käräjätuomari B on antamassaan selvityksessä kertonut, että juttu on jaettu hänelle 6.8.2014, jolloin hän on ollut vuosilomalla. B on palannut töihin 11.8.2014. Näin ollen haastamiselle on tosiasiallisesti jäänyt aikaa enintään 14 työpäivää. Lomaltapaluun jälkeisessä kiireessä vanhentumisaika on jäänyt häneltä huomaamatta, miltä osin menettelyssä on tapahtunut virhe. B on kuitenkin todennut, että haastehakemusta ensi vaiheessa lukiessaan hänen huomionsa on kiinnittynyt sen arvioimiseen, voisiko vastaajien katsoa syyllistyneen teonkuvauksessa kuvatulla menettelyllä rangaistavaksi säädettyyn tekoon vai olisiko kanne heti hylättävä haastetta antamatta. Laamanni A on antamassaan lausunnossa todennut olevan tärkeää, että uudet asiat, joissa vanhentumisen tai muun seikan vuoksi määräaikaa on vähän, käsitellään ja tutkitaan heti, huolimatta siitä, että vuosiloman aikana eri vaiheissa olevia asioita voi kertyä huomattavakin määrä. A on muistuttanut B:tä huolellisuudesta haasteita annettaessa.

Katson, että vastuu siitä, ettei asia pääse vanhentumaan, on lähtökohtaisesti tuomarilla, jonka käsiteltäväksi asia on jaettu. Kantelija on haastehakemuksessaan tuonut esille, että haaste tulisi saattaa vastaajien tiedoksi ennen tekopäivästä alkaneen kahden vuoden vanhentumisaajan päättymistä. B on myöntänyt, että vanhentumisaika on jäänyt häneltä kiireessä huomaamatta. Hänen huomionsa on sen sijaan kiinnittynyt sen arvioimiseen, olisiko kanne tullut heti hylätä haastetta antamatta.

B on huolimattomuuttaan laiminlyönyt velvollisuutensa antaa haaste viipymättä tiedoksi, mistä syystä syyteoikeus on päässyt vanhentumaan. Mikäli kanne olisi selvästi perusteettomana hylätty, tämänkin olisi tullut tapahtua viipymättä. Kantelun kohteena olevan asian vireille tullessa aikaa syyteoikeuden vanhentumiseen on kuitenkin ollut vain alle kuukausi, mitä on pidettävä kohtuullisen lyhyenä aikana. Tällä seikalla on merkitystä menettelyn moitittavuutta arvioitaessa.

Poliisilaitoksen menettely

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen esitutkintalain (449/1987) 6 §:n mukaan esitutkinta oli toimitettava ilman aiheetonta viivytystä. Vastaava säännös sisältyy vuoden 2014 alussa voimaan tulleen esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 11 §:n 1 momenttiin. Viimeksi mainitun säännöksen 3 momentin mukaan esitutkintatoimenpiteet voidaan olosuhteiden sitä edellyttäessä asettaa tärkeysjärjestykseen.

Tapahtuma-aikaan voimassa olleen poliisilain (493/1995) 3 §:n mukaan poliisin tehtävät oli hoidettava mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Olosuhteiden vaa- tiessa tehtävät oli asetettava tärkeysjärjestykseen. Vastaava säännös sisältyy vuoden 2014 alus- sa voimaan tulleen poliisilain (872/2011) 1 luvun 6 §:n 2 momenttiin.

Laillisuusvalvojien ratkaisukäytännössä on katsottu, että esitutkinnalle ei voida asettaa yleistä enimmäisaikaa. Esitutinnan kestoon vaikuttavat kunkin asian erityispiirteet, kuten asian laatu ja laajuus. Esitutinnan kestoon vaikuttavat myös käytettävissä olevat resurssit ja mahdollisuus asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen. Velvollisuus toimittaa esitutkinta ilman aiheetonta viivytystä ei koske ainoastaan esitutinnan mahdollisen aloittamispäätöksen jälkeisiä toimia (esitutkinta suppeassa merkityksessä), vaan myös esitutinnan mahdollista aloittamista koske- van päätöksen tekemistä ja sitä edeltäviä toimenpiteitä (esitutkinta laajassa merkityksessä). Lähtökohtana on pidettävä, että esitutkinta tulee toimittaa loppuun sellaisessa ajassa, että tut- kittavana olevan rikoksen syyteoikeus ei pääse vanhentumaan. Huomiota tulee kiinnittää myös asianomistajan mahdollisuuksiin saattaa asia itse vireille tuomioistuimessa, jos esitutkintaa ei aloiteta. Esitutkinnalle käytettävissä oleva aika jääkin riippumaan muun ohella siitä, milloin ilmoitettu rikos on tullut poliisin tietoon ja mikä on ilmoitetun rikoksen syyteoikeuden vanhentumisaika.

Hankitun selvityksen mukaan rikosilmoitus on tehty poliisilaitokselle 30.12.2012. Tutkinnan päätös on tehty 23.7.2014. Tutkinnanjohtajana toiminut rikoskomisario C on kertonut, että hän on hoitanut keskitetysti sekä kantelijan nyt kysymyksessä olevaa että viittä muuta samantyyppistä rikosilmoitusta. C tarkoituksena on ollut käsitellä kantelijan asioi- ta jo aiemmin, mutta hän on priorisoinut muiden asioiden käsittelyä. C on todennut tehneensä päätöksen esitutkinnan aloittamatta jättämisestä noin viisi viikkoa ennen syyteoikeuden van- hentumista, minä aikana kantelija on käyttänyt mahdollisuuttaan asianomistajan toissijaiseen syyteoikeuteen. Poliisilaitos on lausunnossaan katsonut, että C:n esittämät syyt tutkintapäätöksen tekemistä koskeville viiveille ovat sellaisia, jotka esitutkintalaki sinänsä mahdollistaa. Poliisilaitoksen mukaan näiden viiveiden ei tulisi kuitenkaan yhteisvaikutusel- taan johtaa tilanteeseen, jossa asianomistajan käytettävissä olevaa aikaa syytteen ajamiseen itse ei voida pitää enää ainakaan selkeästi kohtuullisen pituisena. C:n olisi kantelun tarkoittamassa asiassa tutkinnanjohtajana tullut varmistua siitä, että asia olisi tullut käsiteltyä joutuisammin, jotta asianomistajalle olisi jäänyt enemmän aikaa syytteen ajamiseksi itse. Asia ei ole kuitenkaan vanhentunut sen ollessa poliisin käsittelyssä. Poliisihallitus on lausunnossaan yhtynyt poliisilaitoksen näkemyksiin.

Asian käsittelyaika poliisilaitoksella on ollut yli puolitoista vuotta, mitä voi asian laatuun ja laajuuteen nähden pitää varsin pitkänä. Yksittäisen rikosasian tutkinnanjohtaja vastaa viime kädessä siitä, että asia käsitellään riittävän joutuisasti. Tutkinnanjohtaja voi asettaa tehtäviä tärkeysjärjestykseen. Hänen on kuitenkin kiireellisyysarvioinnissa otettava huomioon rikosten syyteoikeuden vanhentumisvaara ja se että asianomistajalle jää tarvittaessa kohtuullinen aika saattaa asia itse vireille tuomioistuimessa.

Toimenpiteet

Kiinnitän käräjätuomari B:n huomiota vanhentumisaikojen seuraamiseen ja haasteiden joutuiseen antamiseen.

Kantelun kohteena oleva asia ei ole vanhentunut sen ollessa poliisin käsittelyssä, mistä syystä katson riittäväksi toimenpiteeksi kiinnittää tutkinnanjohtaja, rikoskomisario C:n huomiota esitutkinnan viivytyksettömään toimittamiseen ja asianomistajan tosiasiallisiin mahdollisuuksiin saattaa asia itse vireille tuomioistuimessa, jos esitutkintaa ei aloiteta.

Kantelu ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin.

Jäljennös tästä päätöksestä lähetetään Poliisihallitukselle tiedoksi.

Kantelun liite palautetaan kantelijalle.

Apulaisoikeuskansleri

Risto Hiekkataipale

Esittelijä

Pia Tulkki-Ansinn

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE
POSTIOSOITE

Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi